

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Further research should focus on studying other effective tools which can develop students' reflective skills.

REFERENCES

1. Evropejskij jazykovej portfel dlja filologov (prepodavatelej jazyka, pismennyh i ustnyh perevodchikov). Sost. K. M. Irishanova. [European Language Portfolio for philologists (teachers and interpreters)]. Moscow, MGLU, 2003, 73 p.
2. Boud D. Reflection: turning experience into learning / D. Boud, R. Keogh, D. Walker. – New York: Kogan Page, 1985. – 172 p.
3. Boyd E. M. Reflective learning: key to learning from experience / E. M. Boyd, A. W. Fales // Journal of Humanistic Psychology. – 1983. – № 23. – P. 99–117.
4. Chau J. Developing Chinese Students' Reflective Second Language Learning Skills in Higher Education / J. Chau., G. Cheng // The Journal of Language Teaching and Learning. – 2012. – № 2 (1). – P. 15–32.
5. Esteve O. The ELP as a mediating tool for the development of self-regulation in foreign language learning university contexts: an ethnographic study / O. Esteve, M. Trenchs, J-T Pujola, M. Arumi, M. Birello // Perspectives from the European Language Portfolio: Learner autonomy and self-assessment; ed. by B. Kühn, Cavana M. L. P. – Routledge, Taylor and Francis Group, London and New York, 2012. – P. 73–100.
6. Jones M., Shelton M. Developing your portfolio: Enhancing your learning and showing your stuff: A Guide for the Early Childhood Student or Professional / M. Jones, M. Shelton. – New York: Routledge, 2006. – 184 p.
7. Moon J. Reflection in learning and professional development / J. Moon. – London: Kogan Page Limited, 1999. – 240 p.
8. Newton J. M. Uncovering knowing in practice amongst a group of undergraduate student nurses / J. M. Newton // Reflective Practice. – 2000. – № 1 (2). – P. 183–198.
9. Orland-Barak L. Portfolios as evidence of reflective practice: what remains, untold / L. Orland-Barak // Educational Research. – 2005. – № 47 (1). – P. 25–44.
10. Schneider G. European Language Portfolio: Guide for Developers / G. Schneider, P. Lenz. – 106 p. – [Електронний ресурс]. Available at: <http://https://rm.coe.int/1680459fa3>.
11. Thorpe K. Reflective learning journals: from concept to practice / K. Thorpe // Reflective Practice. – 2004. – № 5 (3). – P. 327–343.
12. Wallman A. A categorization scheme for assessing pharmacy students' levels of reflection during internships / A. Wallman, A. K. Lindblad, S. Hall, A. Lundmark, L. Ring // American Journal of Pharmaceutical Education. – 2008. – 71 (1). – P. 1–10.
13. Yancey K. B. Reflection in the writing classroom / K. B. Yancey. – Logan, Utah: Utah University Press 1998. – 224 p.

Стаття надійшла в редакцію 23.09.2017 р.

УДК 378.811.111

DOI 10:25128/2415-3605.17.4.2

РУСЛАНА ПИРЕСНЕР

presner@nltu.edu.ua

кандидат педагогічних наук, старший викладач
Національний лісотехнічний університет України
вул. Генерала Чупринки, 103. м. Львів

КОМУНІКАТИВНО ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У НЕМОВНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Розглянуто процес реалізації комунікативно орієнтованого підходу до навчання іноземних мов студентів немовних спеціальностей, що полягає у моделюванні основних закономірностей іноземної мовленнєвої комунікації з урахуванням їх професійних потреб. Проаналізовано головні умови комунікативної організації заняття з іноземної мови: мовленнєва спрямованість навчального процесу, функціональність і ситуативність навчання, новизна навчального матеріалу, врахування індивідуальних рис кожного студента. Акцентовано увагу на тому, що комунікативно орієнтований підхід у навчанні іноземної мови сприяє максимальному «зануренню» студента у мовленнєву діяльність, в якій практично відсутня рідна мова. Показано, що комунікативно орієнтований підхід до навчання іноземної мови

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

передбачає формування у студентів вмій і навичок адекватного сприйняття іношомовного мовлення та висловлювання власних думок іноземною мовою відповідно до конкретної ситуації. Розкрито особливості формування іношомовної комунікативної компетентності студентів немовних ВНЗ, які полягають в оволодінні спеціальними лінгвістичними засобами та невербальними аспектами мови, що вивчається. Доведено, що розвиток іношомовної комунікативної компетентності студентів непрофільного ВНЗ успішно реалізовується в умовах навчання ділового спілкування, в якому поєднуються як мовні, так і спеціальні наукові знання. Зроблено висновок про необхідність застосування комунікативно орієнтованого підходу до навчання іноземної мови у немовному ВНЗ, оскільки він максимально наближує навчальний процес до реальної мовної ситуації, розвиває професійно комунікативні, соціолінгвістичні, соціокультурні компетенції студентів.

Ключові слова: комунікативно орієнтований підхід, іношомовна комунікативна компетентність, мовленнєва діяльність, немовний ВНЗ, іноземна мова.

РУСЛАНА ПРЕСНЕР

кандидат педагогических наук, старший преподаватель
Национальный лесотехнический университет Украины
ул. Генерала Чупрынки, 103, г. Львов

КОМУНІКАТИВНО-ОРИЄНТИРОВАННИЙ ПІДХІД К ОБУЧЕННЮ ІНОСТРАННИМ ЯЗЫКАМ В НЕЯЗЫКОВЫХ ВУЗАХ

Рассмотрен процесс реализации коммуникативно-ориентированного подхода к обучению иностранным языкам студентов неязыковых специальностей, который состоит в моделировании основных закономерностей иноязычной речевой коммуникации с учетом профессиональных потребностей студентов. Проанализированы главные условия коммуникативной организации занятия по иностранному языку: речевая направленность учебного процесса, функциональность и ситуативность обучения, новизна учебного материала, учет индивидуальных черт каждого студента. Акцентируется внимание на том, что коммуникативно-ориентированный подход в обучении иностранному языку способствует максимальному «погружению» студента в речевую деятельность, в которой практически отсутствует родной язык. Показано, что коммуникативно-ориентированный подход к обучению иностранному языку предполагает формирование умений и навыков студентов адекватного восприятия иноязычного высказывания и выражения мыслей на иностранном языке в соответствии с конкретной ситуацией. Раскрыты особенности формирования иноязычной коммуникативной компетентности студентов неязыковых вузов, что заключается в овладении специальными лингвистическими средствами и невербальными аспектами изучаемого языка. Доказано, что развитие иноязычной коммуникативной компетентности студентов непрофильного вуза успешно реализуется в условиях обучения делового общения, в котором сочетаются как языковые, так и специальные научные знания. Сделан вывод о необходимости применения коммуникативно-ориентированного подхода к обучению иностранному языку в неязыковом вузе, поскольку он максимально приближает учебный процесс к реальной языковой ситуации, развивает профессионально коммуникативные, социолінгвістическіе и социокультурные компетенции студентов.

Ключевые слова: коммуникативно-ориентированный подход, иноязычная коммуникативная компетентность, речевая деятельность, неязыковой вуз, иностранный язык.

RUSLANA PRESNER

Ph.D. (Pedagogy), Senior Lecturer
Ukrainian National Forestry University
103, Heneral Chuprynyk Street, Lviv

COMMUNICATION-CENTERED APPROACH TO TEACHING FOREIGN LANGUAGES IN NON-LINGUISTIC UNIVERSITIES

The article deals with the process of realization of the communication-centered approach to the study of foreign languages of the students of non-linguistic specialties. It consists in the modeling of the basic regularities of foreign language communication taking into consideration their professional needs. The main conditions of the communicative organization of foreign language classes have been analyzed: the foreign language speech orientation of the educational process, which consists in the practical application of the target

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

foreign language; the learning functionality that includes the methods allowing the most effective acquisition of lexical units and grammatical structures in speech; the situational learning that permits to coordinate the educational material with the professional orientation of students; the novelty of the educational material, consisting in the continuous updating of the material studied; taking into account the individual characteristics of each student. The emphasis has been placed on the fact that the communication-centered approach to the study of foreign languages contributes to the maximum immersion of a student into the foreign speech activity. It has been shown that the communication-centered approach to the study of foreign languages involves the formation of students' skills and abilities of the adequate perception of foreign language speech and expression of their own opinions in the foreign language according to the specific situation. The peculiarities of the formation of foreign-language communicative competence of students of non-linguistic specialties as mastering special linguistic means and non-verbal aspects of the studied language have been revealed. It has been proved that the development of foreign language communication skills of students of non-linguistic specialties is successfully realized in business communication training, which combines the foreign language knowledge and special scientific skills as well. They contribute to the formation of the productive professional language skills of students. Some of the most effective types of communicative activities (conditional conversation, discussion, commentary, dramatization, business game) and techniques (work in pairs, group work and cooperative learning) have been analyzed. The conclusion about the necessity of using the communication-centered approach to teaching foreign languages in a non-linguistic university has been made. It maximally brings the learning process to a real linguistic situation, developing the professional communication, sociolinguistic, socio-cultural competences of students.

Keywords: *communication-centered approach, communicative competence, speech activity, non-linguistics universities, foreign language.*

Міжнародне політичне, економічне, науково-технічне і культурно-освітнє співробітництво сприяє зростанню ролі міжкультурного спілкування. Останнє передбачає вільну комунікацію іноземними мовами між різними членами світового полікультурного простору, в тому числі й інформаційного. В сучасних умовах посилюється комунікативна роль мови як важливого засобу не тільки передачі знань, а й соціальної інтеграції, міжкультурної взаємодії між представниками різних країн.

Нові суспільні умови, глобалізаційні процеси, міжкультурна комунікація, стрімкий розвиток науки і техніки демонструють необхідність оволодіння людиною хоча б однією іноземною мовою. Вхідження України до світового співтовариства є яскравим свідченням нагальної потреби у фахівцях, здатних володіти не тільки професійними якостями, а й знаннями з іноземної мови. Відтак ключовим компонентом професійної підготовки майбутніх фахівців різного профілю у ВНЗ, що будуть конкурентоспроможні на світовому ринку, повинна стати іншомовна підготовка.

Незважаючи на численні дослідження теоретичних основ іншомовної підготовки фахівців немовних спеціальностей (Г. Бородіна [3], В. Вдовін [4], О. Заболотська [5], О. Серняк [7] та ін.), в яких вивчення іноземної мови відіграє пріоритетну роль у формуванні висококваліфікованого фахівця, традиційні методи навчання продовжують домінувати у навчальному процесі непрофільних ВНЗ.

Як зазначають Г. Баранова [1], Г. Бородіна [3], О. Заболотська [5] та інші науковці, формування іншомовної комунікативної компетенції студентів немовних спеціальностей повинно стати інтегральною частиною їх професійної підготовки. Іншомовна комунікативна компетенція передбачає оволодіння знаннями та уміннями, що допомагають діяти у конкретній іншомовній ситуації, а також сприяє формуванню «міжкультурної компетенції особистості у поєднанні з її професійною діяльністю» [6, с. 387]. Важливою при цьому є проблема різної підготовки з іноземних мов випускників середніх шкіл, що продовжують навчання в університетах, низький рівень їх мотивації, з одного боку, а з іншого – брак професійно орієнтованих підручників, розроблених відповідно до нових сучасних методик й автентичних матеріалів з кожної конкретної галузі, недостатнє розуміння викладачами практичного застосування нових підходів у навчанні іноземних мов. Отож, проблема іншомовної підготовки майбутніх фахівців немовних спеціальностей з урахуванням сучасних підходів до навчання іноземних мов потребує глибшого висвітлення.

Мета статті – обґрунтувати доцільність використання та показати переваги застосування комунікативно орієнтованого підходу у процесі навчання іноземних мов у немовних ВНЗ.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Основною метою у процесі навчання іноземної мови студентів немовних спеціальностей є розвиток їх комунікативної компетенції, що передбачає використання мови як засобу спілкування в будь-яких ситуаціях. Мовленнєва діяльність повинна стати ключовим компонентом під час навчання іноземної мови.

Вкажемо, що інтерес до комунікативної спрямованості у вивченні іноземних мов виник у другій половині ХХ ст. Науковці вказували на необхідності відходу від традиційних методів навчання у процесі оволодіння іноземною мовою та орієнтації на мовленнєві потреби цільової аудиторії, на те, що навчання спілкуванню повинно відбуватися в умовах, наближених до реальних ситуацій. Такі умови створюються завдяки моделюванню основних закономірностей мовленнєвої комунікації, що властива суспільству, мова якого вивчається.

Звернемо більшу увагу на умови, за яких повинно відбуватися спілкування іноземною мовою на навчальних заняттях:

- врахування індивідуальних рис кожного студента. Кожній особистості властиві певні природні здібності і навички спілкування, емоції й почуття, що утворюють набір якостей, від яких залежить процес комунікації. Комунікативний підхід до навчання іноземних мов передбачає урахування всіх характеристик кожного студента для створення необхідних умов спілкування, зокрема формування комунікативної мотивації та цілеспрямованості мовленнєвої діяльності;

- мовленнєва спрямованість навчального процесу, що полягає у практичному застосуванні іноземної мови, тобто мова використовується тут як засіб спілкування. Чим реалістичнішою буде дидактична ситуація, тим ефективніше застосовуватиметься мова. Отож, навчальний матеріал має бути побудований так, щоб спонукати співрозмовників (студентів) до мовленнєвої діяльності;

- функціональність навчання, що передбачає застосування таких методів, котрі б дозволяли найбільш ефективно засвоювати і тренувати лексичні одиниці й граматичні структури у мовленні, спонукати студентів до висловлювання своїх думок;

- ситуативність навчання, що передбачає відповідність навчального матеріалу професійній спрямованості студентів;

- новизна навчального матеріалу, яка полягає у постійному оновленні й комбінуванні матеріалу з метою уникнення банального заучування фраз та переходу до продуктивного говоріння.

Як бачимо, комунікативний підхід спрямований на вивчення іноземної мови через спілкування, моделювання реальних мовленнєвих ситуацій з урахуванням професійних потреб цільових груп. Отож, можемо констатувати, що комунікативний підхід до навчання іноземних мов, у своїй основі, є орієнтованим на практичні потреби. Водночас він зорієнтований на максимальне «занурення» студента у мовленнєву діяльність з відсутністю в ньому рідної мови.

Як зазначає О. Серняк, навчальний процес, відповідно до комунікативно орієнтованого підходу, «повинен фокусуватись на такій навчально-пізнавальній діяльності, яка, в свою чергу, базується на проблемному навчанні, навчанні у дії. Акцент на діяльнісний аспект передбачає, що процес навчання організовується як навчальна діяльність суб'єкта, і що об'єктом навчання є мовленнєва навчальна діяльність» [7, с. 69]. Ця теза засвідчує діяльнісний характер мовленнєвих ситуацій, що мають бути застосовані у навчальному процесі. Саме комунікативно орієнтований підхід передбачає спрямованість на співрозмовника, на задоволення комунікативних потреб студентів за профілем спеціальності.

Формування іноземної комунікативної компетенції у студентів немовних спеціальностей базується на оволодінні ними чотирма видами мовленнєвої діяльності: читанням, аудіюванням, говорінням і письмом. Проте, основна роль відводиться говорінню й аудіюванню. В цій ситуації роль викладача полягає у коригуванні мовлення студентів згідно з обраною ситуацією. Він є спостерігачем і помічником, який може коректувати комунікативні ситуації, виправляти помилки, якщо вони заважають розумінню змісту висловлювання. Зауважимо, що незначні помилки можна проігнорувати, коли не порушується загальний зміст висловлювання.

Необхідно звернути увагу і на подачу та закріплення лексичного й граматичного матеріалу на заняттях з іноземної мови у немовних ВНЗ. Так, на думку сучасної дослідниці В. Лучкевич, «з точки зору комунікативного підходу, граматичні й лексичні явища нерозривні:

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

без знання граматичної будови мови майже неможливо вирішувати комунікативні завдання, а засвоєння граматичної системи важко уявити без знання лексики» [6, с. 388]. Необхідний лексичний й граматичний мінімум для студентів різних спеціальностей визначається відповідними планами і програмами кожного вищого навчального закладу. Нові лексичні одиниці пояснюються викладачем без використання рідної мови: доборою синонімів, поясненням явища, за допомогою міміки чи жестів. Щодо засвоєння граматичного матеріалу, то він також подається у мовленнєвих ситуаціях. Можна проводити паралелі з відповідними вивченими граматичними конструкціями чи навпаки – продемонструвати їх відмінності. Загалом лексико-граматичний матеріал повинен відповідати темі й ситуації, а також функції навчання іноземній мові (розвивати певні навички: говоріння, письма, слухання чи читання) відповідно до професійної кваліфікації.

Відзначимо, що професійна спрямованість вивчення іноземної мови студентів немовних спеціальностей вимагає відповідних фахових знань. Відтак лінгвістичний матеріал повинен бути відібраний відповідно до спеціальності (для економістів, медиків, юристів, інженерів та ін.). Це можуть бути автентичні фахові тексти, аудіо- і відеозаписи, уривки з наукових статей тощо. Викладач повинен звертати увагу студентів на спеціальні слова і вирази, властиві певній галузі, намагатися їх пояснити іноземною мовою [1, с. 25]. Водночас метою викладача у немовному ВНЗ є добір лексичного матеріалу, мінімізованого відповідно до комунікативних цілей. Адже відомо, що в сучасних непрофільних ВНЗ кількість години на вивчення іноземної мови не збільшується, а навпаки – скорочується. Тож ретельний відбір лексико-граматичного мінімуму, використання мовних кліше, зворотів і стандартних реплік стануть в нагоді, щоб компенсувати лакуни у мовленнєвій компетенції студентів.

Загалом комунікативно орієнтований підхід до навчання іноземної мови передбачає формування у студентів іншомовної комунікативної компетентності. Серед ключових компетенцій, що формують іншомовну комунікативну компетентність студентів, назвемо лінгвістичну (мовну), соціолінгвістичну, соціокультурну та дискурсивну (мовленнєву). Коротко проаналізуємо кожен з них.

Лінгвістична компетенція, як відомо, – це здатність особи розуміти і конструювати смислові вирази і речення мови, що вивчається згідно з правилами останньої. Вказана компетенція включає в себе знання лексики, граматичної будови, фонетики, фонології, орфографії мови, що вивчається.

Дискурсивна (мовленнєва) компетенція полягає у здатності до формування відповідних мовленнєвих конструкцій з урахуванням логічності і цілісності висловлювання. Водночас вона передбачає знання різних типів дискурсів (розмовного, літературного, наукового, технічного та ін.), які необхідні для спілкування у різноманітних ситуаціях. Зазначимо, що студенти немовних спеціальностей доволі часто не володіють цією компетенцією, не зважаючи на гарні знання з граматики іноземної мови. Така парадоксальність зумовлена тим, що вони не вміють правильно добирати граматичні конструкції відповідно до певних комунікативних ситуацій. Крім цього, великі труднощі спричиняє добір лексичних одиниць, характерних кожному дискурсу. Таким чином, важливу роль у формуванні дискурсивної компетенції студентів немовного профілю відіграє правильний добір навчального матеріалу, адаптованого до їх професійних потреб.

Соціолінгвістична компетенція спрямована на формування вмінь використовувати набуті мовні навички згідно з конкретною ситуацією. Разом з тим важливим є розпізнавання мовних форм етикету, функціональних стилів, знання ідіом, крилатих виразів, прислів'їв та адекватного їх застосування у мовленні.

Соціокультурна компетенція полягає в умінні «застосовувати знання про національно-культурні особливості, норми поведінки, етикету, уміння розуміти й адекватно використовувати їх у процесі спілкування» [2, с. 26]. Використання на заняттях краєзнавчих матеріалів, зокрема фольклорних текстів, різноманітних повідомлень, реклами, оголошень, сприятиме формуванню цієї компетенції.

Очевидно, що іншомовна комунікативна компетентність – це здатність використовувати набуті знання й уміння в конкретній мовленнєвій ситуації, де кожна особа є одночасно і співрозмовником, і слухачем. Для цього необхідно оволодіти як спеціальними лінгвістичними

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

засобами, так і невербальними аспектами, характерними для будь-якої мови. Всі вони є компонентами змісту проаналізованих компетенцій, що взаємодіють і доповнюють одна одну в конкретній комунікативній ситуації.

Навчання іноземної мови студентів немовних ВНЗ залежить від обраної спеціальної чи спеціалізацій, що відображено в доборі навчального матеріалу залежно від теми чи функції [4, с. 17]. У кожній навчальній програмі відображено пріоритетні напрями навчання іноземної мови: граматики, професійно орієнтованої лексики, читання та ін. Відповідно до них можемо виокремити кілька типів таких навчальних програм:

- навчальна програма, що базується на вивченні граматичних структур і явищ іноземної мови;
- тематична навчальна програма, якій властиве використання професійних мовленнєвих ситуацій для засвоєння лексичних одиниць, мовленнєвих кліше тощо;
- комбінована навчальна програма, що передбачає поєднання двох попередніх типів з акцентом на формування комунікативної компетенції студентів.

Останній тип початкової програми є найбільш ефективним для навчання студентів немовних спеціальностей, оскільки спрямований на розвиток професійно орієнтованої комунікації.

Комунікативно орієнтований підхід передбачає також формування пізнавально-навчальних стратегій студентів, тобто їх практичних кроків до вивчення й активного застосування іноземної мови у мовленнєвих ситуаціях. Відповідно до комунікативно орієнтованого підходу навчальні стратегії вибудовуються у певній послідовності: від простого розпізнавання елементів іноземної мови, їх розуміння, запам'ятовування до самостійного відтворення цих елементів у різних комунікативних ситуаціях.

На основі аналізу праць сучасних лінгводидактів (А. Бернс [8], В. Літлвуд [9]) виокремлюємо дві групи початкових стратегій, характерних для комунікативно орієнтованого підходу, що сприяють успішній реалізації іншомовного мовлення:

- аналітичні стратегії фокусуються на окремих елементах мови (форма й значення);
- експериментальні стратегії базуються на цілісному використанні мовних структур у мовленні (розуміння й відтворення повідомлення).

До аналітичних стратегій відносимо: а) некомунікативне навчання, тобто сприйняття й осмислення мовних одиниць, розуміння їх використання у мові; б) передкомунікативну практику – запам'ятовування та закріплення мовних одиниць у простих реченнях; в) комунікативну практику у знайомій мовленнєвій ситуації, що передбачає практичне застосування нових одиниць у вже відомій для студента комунікативній ситуації.

У практичній діяльності ці стратегії реалізуються через опрацювання комплексу вправ. Зокрема, для першого типу аналітичної стратегії пропонуємо завдання на заміщення, на доповнення випущених мовних одиниць. Для другого типу характерними є вправи «питання-відповідь», доповнення речень. Мікродіалог, «персоналізовані» питання, що вимагають більш розгорнутої відповіді, відносяться до третього типу аналітичних стратегій.

Експериментальні стратегії передбачають структуровану комунікативну ситуацію та автентичну комунікацію. Структурована комунікація – це використання мови у ситуаціях, які вже були вивчені, але з певною долею непередбачуваності. Серед вправ, що розвивають цю стратегію, найяскравішим прикладом є рольові ігри. Відповідно автентична ситуація – це використання мови у непередбачених ситуаціях, які вперше вводяться у навчальний процес. Це можуть бути дискусії, дебати, вирішення складної проблеми, творчі ділові ігри тощо. Зауважимо, що для ефективно організації заняття варто добре продумати структуру мовленнєво-комунікативних ситуацій та систему вправ, що будуть уведено у навчальний процес.

Як видно, розвиток іншомовної комунікативної компетентності студентів непрофільного ВНЗ може успішно реалізовуватися в умовах навчання ділового спілкування, адже в ньому поєднуються як мовні, так і спеціальні наукові знання, що сприяють продуктивній професійній мовленнєвій діяльності. Важливу роль у формуванні іншомовної комунікативної компетентності студентів відіграє добір комунікативних завдань. Серед останніх виділяємо три групи: мовно-мовленнєві (питання-відповідь, вправи репліки, доповнення фраз тощо), мовленнєві (переказ, опис зображень, об'єктів, умовна бесіда та ін.) та власне комунікативні (рольові ігри, дискусія, коментування, інсценізація тощо).

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

При вивченні іноземних мов на сучасному етапі значна увага приділяється пізнавальній діяльності студентів. Тож у навчально-виховному процесі треба використовувати такі типи вправ, які націлені на їхню пошукову й творчу роботу. Це можуть бути вправи-доповнення (із ланцюжком слів і виразів, які необхідно вжити у запропонованій ситуації), підготовка повідомлення на певну тематику, парні інтерв'ю тощо.

Згідно з комунікативно орієнтованим підходом, великої ваги набирають вправи із проблемним навантаженням, оскільки сприяють у самотійному пошукові висновків, мотивують студентів до дискусії, аналізу й обговорення результатів. До таких відносимо, наприклад, дискусійні питання, мозковий штурм, дидактичні й ділові ігри, «круглі столи». Зазначимо, що саме комунікативні ігри є одними з найбільш ефективних методів формування іншомовної мовленнєвої компетенції, оскільки дозволяють швидко перейти від тренувальних вправ до комунікативної діяльності. Крім цього, всі види вправ потребують колективної участі та допомагають у подоланні певних труднощів, у вирішенні поставленої мети через взаємодію з партнерами.

При виконанні комунікативно орієнтованих завдань на перший план виступають такі види діяльності, як робота в парах, в групах і колективна робота. Такі види роботи роблять усіх учасників начального процесу єдиною рівноправною «спільністю», в якій кожен повинен сам знайти мотивацію для включення в комунікативну ситуацію. Наведемо кілька основних переваг колективної й групової організації навчально-виховного процесу:

- підвищення рівня ефективності оволодіння мовленнєвими навичками;
- стимулювання пізнавальної активності студентів;
- забезпечення спілкування всіх учасників через безпосередні контакти;
- розгорнутість комунікативних ситуацій;
- координація дій, що розвиває вміння дослухатися і співпрацювати з іншими.

Отже, на сучасному етапі комунікативно орієнтований підхід до навчання іноземної мови у немовному ВНЗ є одним із найбільш ефективних, оскільки базується на конкретних начальних стратегіях, які сприяють розвитку професійно комунікативної, соціолінгвістичної, соціокультурної компетентності студентів. За його допомогою навчальний процес максимально наближується до реальної мовної ситуації, спонукаючи студентів до іншомовної комунікації.

На основі автентичного матеріалу іншомовне навчання активізує розмовне мовлення студентів з урахуванням спеціальної лексики, притаманній кожній окремій галузі. Разом з цим застосування на заняттях комплексу комунікативно орієнтованих завдань, розроблених відповідно до навчальних стратегій, сприяє мотивації, самотійності, активності студентів, розвитку їх пізнавальної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барабанова Г. В. Методика навчання професійно-орієнтованого читання в немовному ВНЗ / Г. В. Барабанова. – К.: ІН-КОС, 2005. – 315 с.
2. Борисенко В. В. Теоретичні засади категорії «компетенція» / В. В. Борисенко // Наукові записки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія: Педагогічні та історичні науки. – К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. – Вип. 96. – С. 20–29.
3. Бородіна Г. І. Комунікативно-орієнтоване навчання іноземної мови у немовному вузі / Г. І. Бородіна // Іноземні мови. – 2005. – № 2. – С. 28–30.
4. Вдовін В. В. Комунікативний підхід як оптимальний засіб вивчення іноземної мови у ВНЗ / В. В. Вдовін // Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: зб. наук. праць. – Львів: Львівська політехніка, 2007. – С. 15–20.
5. Заболотська О. О. Іншомовна підготовка студентів немовних спеціальностей в умовах глобалізації / О. О. Заболотська // Зб. наук. праць. Педагогічні науки. – Херсон: Вид-во ХДУ, 2015. – Вип. 67. – С. 232–240.
6. Лучкевич В. В. Комунікативна спрямованість навчання іноземної мови у системі професійної підготовки вчителів-філологів / В. В. Лучкевич // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – 2013. – Вип. 34. – С. 386–390. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sitimn_2013_34_83.
7. Серняк О. Комунікативно-орієнтоване навчання іноземних мов. Бар'єри та шляхи подолання перешкод / О. Серняк // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». – 2015. – Вип. 54. – С. 67–70.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ
КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

8. Burns A. Doing action research in English language teaching: A guide for practitioners / A. Burns. – New York: Routledge, 2010. – 187 p.
9. Littlewood W. Communicative language teaching: An expanding concept for a changing world / W. Littlewood // Handbook of Research in Second Language Teaching and Learning. – Vol. II. – 2011. – PP. 541–547.

REFERENCES

1. Barabanova H. V. Metodyka navchannya profesiyno-orijentovanoho chytannya v nemovnomu VNZ [Methodology of teaching of the professionally-oriented reading in non-linguistic Universities], K., IN-KOS, 2005. 315 p.
2. Borysenko V. V. Teoretychni zasady katehoriyi “kompetentsiya” [The theoretical basis of the category of “competence”]. Naukovi zapysky Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriya: Pedahohichni ta istorychni nauky. K., Vyd-vo NPU im. M. P. Drahomanova, 2011, Vol. 96, pp. 20–29.
3. Borodina H. I. Komunikatyvno-orijentovane navchannya inozemnoyi movy v nemovnomu vuzi [Communication-oriented learning of a foreign language in the non-linguistic university]. Inozemni movy, 2005, Vol. 2, pp. 28–30.
4. Vdovin V. V. Komunikatyvnyj pidkhid yak optimalnyj zasib vyvchennya inozemnoyi movy u VNZ [The communicative approach as the best way of the learning of the foreign language at universities]. Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politehnika»: zb. nauk. prats, Lviv, Lvivska politehnika, 2007, pp.15–20.
5. Zabolots'ka O. O. Inshomovna pidhotovka studentiv nemovnykh spetsialnostey v umovakh hlobalizatsiyi [Foreign language training of students of non-linguistic specialties in the conditions of globalization]. zb. nauk. prats, Pedahohichni nauky, Kherson, Vyd-vo KhDU, 2015, Vol. 67, pp. 232–240.
6. Luchkevych V. V. Komunikatyvna spryamovanist' navchannya inozemnoyi movy u systemi profesiynoyi pidhotovky vchyteliv-filolohiv [The communicative orientation of teaching of the foreign language in the system of the professional training of philologist teachers]. Suchasni informatsiyi tekhnolohiyi ta innovatsiyi metodyky navchannya u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiya, teoriya, dosvid, problemy, 2013, vyp. 34, pp. 386–390. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sitimn_2013_34_83.
7. Sernyak O. Komunikatyvno-orijentovane navchannya inozemnykh mov. Barjery ta shlyakhy podolannya pereshkod [Communicative-oriented learning of foreign languages. Barriers and ways to overcome obstacles]. Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu “Ostrozka akademija”, seriya “Filolohichna”, 2015, vyp. 54, pp. 67–70.
8. 10 Burns A. Doing action research in English language teaching: A guide for practitioners. New York, Routledge, 2010. 187 p.
9. Littlewood W. Communicative language teaching: An expanding concept for a changing world. Handbook of Research in Second Language Teaching and Learning, Vol. II, pp. 541–547.

Стаття надійшла в редакцію 21.09.2017 р.

УДК 378

DOI 10:25128/2415-3605.17.4.3

В'ЯЧЕСЛАВ ШОВКОВИЙ

schovk@bigmir.net

доктор педагогічних наук, професор
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
бульвар Тараса Шевченка, 14, м. Київ

ТЕТЯНА ШОВКОВА

tschovk@ukr.net

кандидат педагогічних наук, асистент
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
бульвар Тараса Шевченка, 14, м. Київ